

worden te begrijpen, dat de hand van den chirurg noch door het een, noch door het ander, maar door het wetenschappelijk doel beheerscht werd; dat de pijniging middel was om tot hooger doel te geraken, en dus moest ophouden zoodra zij voor het doel onnoodig werd.

Ook God regeert naar wetten waaraan datgene, wat wij de natuurwet noemen, ondergeschikt is, en die wij niet uit ons zelve kunnen vinden, maar waarvan ons enkele, o. a. de wet der liefde en die der heiligheid Gods, geopenbaard zijn. Voor die openbaring zijn wij echter niet ontvankelijk, blijft dus onze rede gesloten, zoolang wij verkeerden in den toestand waarin de afval des menschen van God ons gebracht heeft. Eerst wanneer ons hart in ons is omgezet, en wij „inzien in de volmaakte wet die der vrijheid is en daarbij blijven” (19), eerst als die openbaring ons eigendom wordt, wordt ook de oorspronkelijke gemeenschap met den Heer hersteld. Zoolang dat niet geschied is, weerspiegelt de wil Gods zich niet in ons; zijn wij aan ons zelve overgelaten en is onze rede een bedriegelijk licht; te bedriegelijker omdat zij niet, zooals met het instinct der dieren het geval is, de kracht bezit onze neigingen te beteugelen.

Die God, aan Wiens gezag wij ons onderwerpen, laat Zijn scheepsel niet alleen toe tot Hem te spreken, maar spreekt ook Zelf tot ons; zoowel tot elk onzer in het bijzonder door het geweten, als tot ons allen door Zijn Woord. Het waren niet, gelijk vaak minachtend beweerd wordt, „broodetende priesters en predikanten” die God gebezigd heeft om ons Zijn wil te verklaren, maar meestal profeten, door het volk miskend, verworpen, soms gedood, en die bij wat zij verkondigden niet het minste persoonlijk belang hadden. Dát boek dat wij de Heilige Schrift noemen is een wonderlijk boek. Het is voor één volk en tegelijk voor alle volken der aarde geschreven. In alle landen en in alle tijden heeft het toegang tot de harten kunnen vinden. Het kan gemakkelijk misbruikt worden, want ieder kan er uit halen wat hij goedvindt;